

Dret Internacional i Comparat

Reptes jurisprudencials per a la revisió del Reglament Successori Europeu: Deu anys de jurisprudència del TJUE

ANTONIO RIPOLL SOLER

Doctor en Dret
Notari d'Alacant

Sumari: 1. INTRODUCCIÓ. 2. LA IMPORTÀNCIA DE LA INTERPRETACIÓ DEL TJUE. 3. LA RELACIÓ DELS NOTARIS AMB EL TJUE. 4. SISTEMATITZACIÓ DE QÜESTIONS PREJUDICIALS. 4.1. Competència internacional. 4.1.1. Competència internacional vs. competència interna. 4.1.2. Competència funcional. 4.1.3. Competència internacional territorial. 4.1.3.1. Competència subsidiària (article 10). 4.1.3.2. Competència cas d'elecció de llei (article 7). 4.1.4. Article 13. 4.2. Qualificació i àmbit material del Reglament. 4.3. *Professio iuris*. 4.4. Qüestions relatives a CSE. CONCLUSIÓ. BIBLIOGRAFIA.

1. Introducció¹

L'inexorable pas del temps determina que la data del 18 d'agost del 2025 sigui ja propera, la qual, d'acord amb l'article 82 del Reglament (UE) 650/2012², suposa el *deadline* previst per a la Comissió amb vista a la presentació d'informe d'aplicació i, si escau, propostes de modificació. És habitual en aquest tipus d'instruments establir una clàusula de revisió.

Una cosa semblant, per exemple, s'estableix a la DA Primera del Codi civil, desconec si s'hi remet l'informe relatiu als dubtes en l'aplicació del Codi, per part del president del Tribunal Suprem i els dels TSJ, o és una cosa que, com acostuma a passar amb

les normes programàtiques, a Espanya, queda en l'oblit.

Això no obstant, en l'àmbit de la Unió sí que es duen a terme aquestes actuacions, així, per exemple, ja anem per Brussel·les II *ter* i està prevista la seva revisió per a l'any 2032.

En l'àmbit successori, el termini de deu anys, que no és ni molt ni poc, si es compara amb altres instruments de la Unió, és possible, a diferència del que passa en aquests, que no es tracti d'una data ben plantejada. Són suficients deu anys perquè s'hagin pogut testar les bondats del reglament?

A l'operador jurídic no se li escapa que en el Reglament de Successions conviuen paral·leles dues realitats

diferents: la planificació successòria i l'execució de la successió. Portem deu anys de planificació successòria sota la nova normativa³, això no obstant, no totes les herències causades durant aquest temps, a les quals els hi és aplicable el Reglament, s'han planificat després del 17 d'agost de 2015. No és casual que molts dels pronunciaments del TJUE hagin girat al voltant de les disposicions transitòries del Reglament.

En aquest context, a les portes de la revisió del Reglament, és imprescindible prendre en consideració dels pronunciaments jurisprudencials del TJUE, per depurar els problemes posats sobre la taula dels operadors

- 1 Aquest treball és desenvolupament de la intervenció de l'autor RIPOLL SOLER, A., «La jurisprudència del TJUE en la aplicació del Reglamento sucesorio europeo»; a *Diez años de aplicación del Reglamento sucesorio europeo (650/2012): balance y perspectivas de futuro*; seminari organitzat per CDNIC, Il·lustre Col·legi Notarial d'Andalusia, 5 de juny de 2025, Sevilla, dir. RODRÍGUEZ BENOT, A. i VELA FERNÁNDEZ, C., enllaç vist el 17/07/2025 < https://youtu.be/Pl6_pmK9_nI?si=uxnMohbinZ66WdJS >.
- 2 DOUE núm. 201, de 27 de juliol de 2012, R(UE) 650/2012, de 4 de juliol, relatiu a la competència, la llei aplicable, el reconeixement i l'execució de les resolucions, a l'acceptació i l'execució dels documents públics en matèria de successions *mortis causa* i a la creació d'un Certificat Successori Europeu (en endavant, «RES», «Reglament» o «Reglament de successions»).
- 3 Sobre la planificació successòria després del RES es pot veure RIPOLL SOLER, A., «Hacia un nuevo modelo de planificación sucesoria notarial: La *professio iuris*», *Revista de Derecho Civil*, vol. III, núm. 2 (abril-juny, 2016) Estudios, pàg. 23-64, disponible el 30/05/2018 a < <http://nreg.es/ojs/index.php/RDC> >, amb Fe d'errades, vol. IV, núm. 2 (2019), pàg. 283-292, disponible el 22/01/2020 a < <https://www.nreg.es/ojs/index.php/RDC/article/view/433> >. Sobre la conveniència de fer *professio iuris* i l'aplicació de drets autonòmics a estrangers, es pot veure DIAGO DIAGO, M. P., «Aplicación del Derecho civil aragonés a extranjeros»; *Actas de los trigésimos primeros Encuentros del Foro de Derecho Aragonés*, Ed. El Justicia de Aragón, Saragossa 2023, p. 43-62, així com DIAGO DIAGO, M. P., «Los conflictos interregionales españoles en el marco del Reglamento sucesorio europeo», a *Diez años de aplicación del Reglamento sucesorio europeo (650/2012): balance y perspectivas de futuro*; seminari organitzat per CDNIC, Il·lustre Col·legi Notarial d'Andalusia, 5 de juny de 2025, Sevilla, dir. RODRÍGUEZ BENOT, A. i VELA FERNÁNDEZ, C., enllaç vist el 17/07/2025 < https://youtu.be/Pl6_pmK9_nI?si=uxnMohbinZ66WdJS >

Dret Internacional i Comparat

jurídics per planificar i resoldre successions internacionals, així com per expedir certificats successoris europeus.

En aquest treball es presenten i es valoren les decisions del TJUE relatives a l'aplicació del Reglament Europeu de Successions.

2. La importància de la interpretació del TJUE

En l'àmbit successori, l'anàlisi de la jurisprudència del TJUE es revela capital. A diferència del que passa en altres matèries, el Reglament de Successions implica abordar l'harmonització de l'herència transfronterera des de l'òptica de l'article 81.2.c). De manera intel·ligent, per no excedir els límits competencials, el legislador de la Unió aprova una norma que afecta els tres sectors del DIPr per aconseguir una solució uniforme a les successions internacionals, amb independència de quin sigui el tribunal que, dins de la Unió, conegui de la successió concreta. Això implica no entrar a regular el Dret material de successions, cosa que, d'altra banda, tampoc no tindria cabuda competencial. A més, s'hi afegeix un instrument de nova factura, com a

punt de convergència del nou enfocament de la successió transfronterera: el certificat successori europeu.

Quan s'analitza la jurisprudència del TJUE que recau en la interpretació i aplicació del Reglament, el *leitmotiv* que s'observa és la tensió que sorgeix quan entren en conflicte autoritats o tribunals de diferents Estats membres, amb diferents Drets materials i, fins i tot, amb diferents normes procedimentals fruit de l'existència de diferents sistemes successoris. Cosa que pot motivar que arribin al tribunal algunes qüestions sorprenents, com, per exemple, si l'ús del formulari IV de sol·licitud del CSE era obligatori o potestatiu en el cas *Brisch*, quan a l'encapçalament d'aquest es diu expressament: «Advertiment al sol·licitant. Aquest formulari no és obligatori [...]». Segur que en el marc del Dret alemany, a què estava sotmès el tribunal que va plantejar la qüestió, els dubtes havien de tenir alguna base, o, almenys, a això condueix una interpretació *ad misericordem*.

Si abordem la qüestió des d'una perspectiva de tècnica legislativa o

apel·lem a l'essència de la tasca interpretativa del TJUE, és cert que el Reglament conté un elenc de definicions generós (article 3), en què resplendeix la necessitat de fer una interpretació autònoma, la qual no és fàcil en l'àmbit successori, atès que: 1) Com posa en relleu LARA AGUADO⁴, s'enfronten conceptes arrelats en les tradicions jurídiques de cada Estat, amb una alta heterogeneïtat; 2) Apunten BONOMI i WAUTELET, aquesta interpretació autònoma s'ha de dur a terme, també, en les nocions i els conceptes no definits, per tal de garantir l'aplicació uniforme del Reglament⁵; i 3) No s'ha de perdre, a més, la complexitat afegida que duu el fet que la matèria successòria estigui fortament interrelacionada amb altres Reglaments, com el REM i l'EPUR, cosa que propicia una mena de vasos comunicants en la tasca interpretativa.

S'ha de prendre com a punt de partida que la matèria successòria, igual que les vinculades a l'economia de la família, matrimonial o no, enfonsa les seves arrels en l'essència de cada ordenament jurídic del Dret Privat dels Estats membres. Seran constants les tensions que es generin entre aquests ordenaments interns i les solucions que el Reglament imposa en nom del tractament uniforme de les successions transfrontereres en l'àmbit de la Unió.

Això no obstant, els problemes es plantegen, fins i tot, dins de l'àmbit del mateix Dret conflictual de la Unió, com ha posat en relleu la doctrina⁶, ja que el caràcter fragmentari dels Reglaments, en aquesta matèria, i la necessitat de delimitar els àmbits d'aplicació de textos normatius que poden ser cridats conjuntament a resoldre un determinat supòsit de fet, fa imprescindible

- 4 En un interessant treball, LARA AGUADO, À., «Claves del Reglamento (UE) 650/2012 a la luz de la jurisprudencia del TJUE: de la especialización a la (in)coherencia a través del mito del principio de unidad y las calificaciones autónomas unívocas», a *Revista Electrónica de Estudios Internacionales (REEI)*, núm. 39, juny de 2020, posa de relleu la problemàtica d'acudir a aquest tipus d'interpretacions autònomes quan s'enfronten conceptes arrelats a les tradicions jurídiques de cada estat, amb una alta heterogeneïtat, vegeu p. 30.
- 5 Vegeu BONOMI, A. i WAUTELET, P., *Derecho Europeo de Sucesiones. Comentario al Reglamento (UE) 650/2012*, Thomson-Reuters, Aranzadi, Cizur Menor (Navarra) 2015, p. 54.
- 6 FONT I SEGURA, A., «Competencia para autorizar un acuerdo de partición de herencia celebrado por un tutor en representación e interés de unos herederos menores de edad (STJUE de 6 de octubre de 2015, Asunto C-404/14: Marie Matoušková)», *Dret de la Unió Europea*, núm. 35, març de 2016, pàg. 1-12.

la tasca del Tribunal de Justícia de la Unió Europea.

Altres vegades es corre el risc afegit que s'utilitzi el Tribunal de Justícia de la Unió Europea de forma desnaturalitzada, com a una última instància per esmenar la plana a les últimes instàncies jurisdiccionals internes, com ja ha subratllat la doctrina⁷ en l'àmbit del Reglament de Successions. Aquesta pràctica distorsiona el sistema, tot i que intenti perseguir l'efecte útil d'una aplicació uniforme del Reglament.

És el mateix Tribunal qui posa de manifest, com ha passat amb altres matèries, que en l'àmbit successori els conceptes del Reglament s'han d'interpretar de manera autònoma a la interpretació que es podria mantenir, d'aquests mateixos conceptes, si es tractés de qüestions de Dret intern⁸.

3. La relació dels notaris amb el TJUE

He intentat sistematitzar els dinou pronunciaments que han recaigut i que tenien per objecte de forma exclusiva el Reglament. Hi ha, a més, quatre qüestions prejudicials plantejades que encara no han estat resoltes, sens perjudici, a més, d'altres pronunciaments, que, com que no recau directament sobre el Reglament, són pressupòsits de la seva aplicació, com, per exemple, qüestions relatives a l'exercici de la responsabilitat parental, com a qüestió prèvia en matèria de successions.

Això no obstant, la primera crida d'atenció que m'agradaria fer és la relativa a la relació dels notaris, i concretament dels notaris espanyols, amb el TJUE, matèria sobre la qual el Tribunal ha tingut ocasió de pronunciar-se indirectament, per resoldre o deixar de resoldre determinades qüestions prejudicials. A què m'estic referint?

De conformitat amb l'article 267 TFUE: «El Tribunal de Justícia

de la Unió Europea és competent per pronunciar-se, amb caràcter prejudicial: [...] Quan es plantegi una qüestió d'aquesta naturalesa davant un òrgan jurisdiccional d'un dels estats membres, aquest òrgan podrà demanar al Tribunal que s'hi pronunciï, si estima necessària una decisió al respecte per poder emetre la seva decisió [...]».

Conscient que és un tema espinós, no puc deixar de plantejar una cosa que planeja des del principi tant per l'Acadèmia com pel mateix TJUE, que és la possibilitat que els notaris plantejegin qüestions prejudicials.

Seran constants les tensions que es generin entre aquests ordenaments interns i les solucions que el Reglament imposa en nom del tractament uniforme de les successions transfrontereres en l'àmbit de la Unió

El nucli dur del problema es troba a dilucidar si els notaris exercim funcions jurisdiccionals, la resposta a aquesta incògnita, que jo no aclariré, implica prendre en consideració:

- 1) L'article 3.2 (RES), conforme al qual: «A l'efecte d'aquest Reglament, s'entendrà per «tribunal» tot òrgan judicial i totes les altres autoritats i professionals del dret amb competències en matèria de successions que exerceixin funcions jurisdiccionals o que actuïn per delegació de poders

d'un òrgan judicial, o actuïn sota el seu control, sempre que aquestes autoritats i professionals del dret ofereixin garanties pel que fa a la seva imparcialitat i al dret de les parts a ser escoltades, i que les seves resolucions, dictades d'acord amb el dret de l'Estat membre en què actuen: a) puguin ser objecte de recurs o revisió davant d'un òrgan judicial i b) tinguin força i efectes anàlegs als de la resolució d'un òrgan judicial sobre la mateixa matèria».

- 2) La naturalesa de les funcions que exerceixen els notaris en l'aplicació del RES.

El cas paradigmàtic és el de la declaració d'hereus abintestat, després de la Llei de Jurisdicció Voluntària la competència notarial és exclusiva, és cert que es tracta d'un acte de jurisdicció voluntària i, en principi, no contenciós, però, l'exercici de la competència implica decisió que pot tenir lloc, fins i tot, en supòsits d'oposició. No se segueix res més del penúltim paràgraf del 56.3 LN, quan diu: «S'ha de fer constar a l'acta la reserva del dret a exercir la seva pretensió davant dels Tribunals dels que no hagin acreditat, segons el parer del Notari, el seu dret a l'herència i dels que no hagin pogut ser localitzats. També els qui es considerin perjudicats en el seu dret poden acudir al procés declaratiu que correspongui».

Als notaris no ens agrada que es plantegi oposició. Davant d'una oposició plantejada, el que resulta més fàcil i gairebé habitual és paraitzar l'expedient i deixar oberta la via judicial. Això és correcte? Al meu parer la resposta ha de ser negativa. Aquesta actuació dependrà del tipus d'oposició, de quina sigui la matèria objecte de la

7 FONTANELLAS MORELL, J. M., «Los derechos legales del cónyuge supérstite en los instrumentos europeos de Derecho internacional privado»; a *Diario La Ley*, núm. 61, 31 de juliol de 2018, Ed. Wolters Kluwer, pàg. 1-12, pàg. 10.

8 Vegeu STJUE d'1 de març de 2018 (C-558/16, *Mahnkopf*). Una aplicació d'aquesta interpretació autònoma és la que guia l'STJUE de 16 de juliol de 2020 (C-80/19), quan crida l'atenció sobre els considerants 23 i 24 per determinar el concepte de «residència habitual» al Reglament. La qual, considera LARA AGUADO, Á., *op. cit.* «Claves del Reglamento (UE) 650/2012...», té la seva projecció en el dret aragonès, en relació amb el dret expectant de viduïtat i el seu usdefruit vidual.

controvèrsia. *Quid iuris* la controvèrsia recau sobre si determinats fets certificats han esdevingut i es dedueixen de la interpretació literal de la voluntat testamentària? En aquest context recordo un cas en què la substitució hereditària, en un testament notarial, estava prevista només per al supòsit de commoriència, cosa que no havia tingut lloc, es deduïa dels certificats de defunció, i un grup de familiars volia estendre-la al supòsit de premoriència. En aquest supòsit vaig haver de decidir si desestimava el requeriment o em pronunciava a favor dels requeridors.

El TJUE s'ha ocupat incidentalment de la legitimació notarial en diferents ocasions, més de les que es podria esperar tenint en compte que el fons de la qüestió no era si els notaris exercien o no funcions jurisdiccionals, així: 1) A l'assumpte C-658/17, STJUE de 23/05/2019, ho ha negat en relació amb un certificat successori polonès expedid a sol·licitud de tots els interessats en la successió; 2) En termes semblants, l'assumpte C-80/19, STJUE de 16/07/2020, per a un certificat successori lituà; 3) També ho ha negat per al cas de plantejament de la qüestió prejudicial en el marc d'autorització d'un testament C-387/20, mitjançant interlocutòria TJUE d'1/09/2021, en aquest supòsit es va desestimar la qüestió perquè el notari no exercia funcions jurisdiccionals en l'autorització d'un testament; 4) *A sensu contrario*⁹ caldria deduir que si el notari exerceix funcions jurisdiccionals sí que podria plantejar-la, ja que s'ha negat competència a un tribunal, que, consegüentment, orgànicament té aquesta qualificació en el Dret intern alemany, per no exercir en el cas concret funcions jurisdiccionals, cosa que ha succeït, recentment, en l'assumpte C-187/23 (Albaussy), STJUE de 23/01/2025; 5) Hi ha plantejada una altra qüestió prejudicial, pendent de

resolució, que esclarirà el tema, i que versa sobre la naturalesa de les funcions de l'expedidor del certificat quan es tracta de resoldre un recurs per anul·lar o modificar el certificat, amb data 27 de març de 2024 (Assumpte C-240/24, BNP Paribas Fortis).

4. Sistematització de qüestions prejudicials

Apuntat en relació amb la qualificació d'autoritats i tribunals com a autoritat a l'efecte d'interposar la qüestió prejudicial o, fins i tot, de resoldre una successió internacional, prescindint dels fòrums competencials del Reglament, les qüestions sobre les quals s'ha pronunciat el TJUE han girat, primordialment, entorn de: 1) Competència internacional, 2) Qualificació i àmbit material del Reglament, 3) *Professio iuris*, i 4) Qüestions relatives al CSE, amb especial rellevància de les qüestions relatives als seus efectes i al seu valor com a títol inscriptible.

4.1. Competència internacional

Els problemes relatius a competència internacional s'han posat de manifest especialment pel que fa a la competència internacional davant de competència interna, la competència funcional, la competència territorial i, especialment, la competència subsidiària de l'article 10.1, el funcionament de la inhibidòria, en el cas del joc combinat dels articles 6 i 7, i aspectes vinculats a la competència accessòria de l'article 13.

Mentre que com a notaris, com es veurà, estem subjectes a moltes de les nostres actuacions, al capítol II del Reglament moltes d'aquestes qüestions tenen transcendència en la nostra pràctica diària.

4.1.1. Competència internacional vs. competència interna

Un problema recurrent als despatxos notariais en matèries amb element

internacional és dilucidar les normes de competència aplicables a un supòsit concret. És molt socorregut acudir al nostre Reglament Notarial o, actualment, a la Llei de Jurisdicció Voluntària i les reformes introduïdes a la Llei del Notariat, la qual cosa és un error de plantejament. Des de l'entrada en aplicació del Reglament, es pot afirmar amb rotunditat que sense competència internacional no hi ha competència interna.

Recordem que al Reglament de Successions la competència internacional està articulada en un doble nivell. El RES determina quin Estat ha de conèixer d'un assumpte determinat i, seguidament, atribuïda la competència internacional a aquest Estat, és la normativa d'aquest la que estableix la competència tant orgànica com territorial, en l'àmbit intern. El cas paradigmàtic, a Espanya, és el de l'expedició del CSE, que, un cop es guanya la competència d'expedició, d'acord amb l'article 64, amb remissió als articles 4, 7, 10 i 11 RES, la DF 26 LEC determina la competència, en el cas dels notaris, per un generós sistema de vinculació protocol·lària a la successió que, a la pràctica, permet triar entre diferents notaris¹⁰.

Paradoxalment, en un dels primers pronunciaments sobre el Reglament, el TJUE va haver d'aclarir aquesta qüestió. En efecte, l'STJUE de 21 de juny de 2018 (C-20/17 Oberlé). En aquesta qüestió, estant la residència habitual del causant, el senyor Oberlé, a França en el moment de la seva mort, es pretenia per part d'un dels seus fills l'obtenció d'un certificat nacional a Alemanya. El TJUE, que apel·la a la coherència del sistema a evitar resolucions inconciliables i al principi de concordança entre el *fòrum* i el *ius*, considera que les regles de competència internacional que conté el Reglament

9 En aquest sentit es pot veure l'interessant treball de JIMENEZ BLANCO, P., «Notarios y cuestiones prejudiciales ante el Tribunal de Justicia de la Unión Europea»; *El Notario del siglo XXI*, maig-juny 2025, núm. 121, Ed. Col·legi Notarial de Madrid, Madrid, vist a internet <https://www.elnotario.es/opinion/opinion/13547-notarios-y-cuestiones-prejudiciales-ante-el-tribunal-de-justicia-de-la-union-europea> (17.07.2025).

10 Sobre la *vis attractiva* de la competència notarial en detriment de la judicial per expedir el certificat successori europeu es pot veure RIPOLL SOLER, A., *Impacto del Certificado Sucesorio Europeo en la práctica notarial*, ed. Tirant lo Blanch, València 2025, p. 671-679.

són aplicables també als certificats nacionals.

4.1.2. Competència funcional

Altres vegades, el TJUE ha hagut de dilucidar la diferència entre document públic i resolució, ja que les regles de circulació d'un document i de l'altre no són coincidents. L'exemple paradigmàtic per als notaris espanyols, tot i que excedeix d'aquest Reglament, és el de l'escriptura de divorci espanyola als efectes dels Reglaments 1259/2010 del Reglament Brussel·les II *ter*.

En l'àmbit del Reglament de successions, el TJUE ha tingut ocasió de pronunciar-se *ad casum*, quan analitzava un certificat successori polonès, en què el notari no exercia funcions decisòries i calia el concurs de tots els interessats, en STJUE de 23 de maig de 2019 (C-658/17 WB), i ho ha fet en el sentit que «un notari que redacta un document a sol·licitud de totes les parts del procediment notarial, com el del litigi principal, no constitueix un “tribunal” en el sentit d'aquesta disposició i, consegüentment, l'article 3, apartat 1, lletra g), d'aquest Reglament s'ha d'interpretar en el sentit que aquest document no constitueix una “resolució” en el sentit d'aquesta disposició», i considera que s'ha d'emplenar el formulari de l'article 59 del Reglament per facilitar-ne la circulació.

Tot i el que pugui semblar, la qüestió no és fútil. En l'àmbit de la doctrina espanyola, aquesta sentència ha donat lloc a diferents comentaris que han analitzat la naturalesa de la funció notarial en cada document successori. La via morta s'ha trobat en el nomenament de comptador partidori datiu i, especialment, en les declaracions d'hereus abintestat, a què ens hem referit anteriorment.

També s'ha ocupat de la competència funcional dels notaris lituans l'STJUE de 16 de juliol de 2020 (C-80/19 E. E.), que declara que, en no exercir competències jurisdiccionals,

per no existir controvèrsia, no estan subjectes a les normes de competència. Això fa necessari filar molt prim per no caure en l'error, a Espanya, de prescindir de la competència internacional.

4.1.3. Competència internacional territorial

Moltes de les sentències s'inspiren en el principi d'apropar la Justícia al ciutadà i garantir la bona administració de Justícia; per això es flexibilitzen els criteris, per exemple, per apreciar la inhibidora o els requisits per apreciar d'ofici la competència subsidiària de l'article 10.

4.1.3.1. Competència subsidiària (article 10)

La competència subsidiària ha estat un dels temes que més pronunciaments ha motivat.

Recordem que al Reglament de Successions la competència internacional està articulada en un doble nivell

El Tribunal, en interlocutòria de 17 de juliol de 2023 (C-55/23 Jurtukala), ha hagut de recordar el caràcter subsidiari de la competència, en virtut del qual, si hi ha residència habitual en el moment de la mort en un Estat membre, aquest fòrum no pot ser desplaçat per la competència subsidiària.

En STJUE de 7 de novembre de 2024 (C-291/23 Hantoch), resol i atribueix la competència en virtut del lloc de situació dels béns en el moment de la defunció. En aquesta ocasió, els únics béns que atribuïen la competència subsidiària, que consistien en el saldo d'un compte bancari, havien estat transferits a un tercer Estat.

L'STJUE de 7 d'abril del 2022 (C-645/20 ZA/VA_TP) imposa al tribunal requerit pel fòrum general de l'article 4 (residència habitual) el control d'ofici de la competència subsidiària. El Tribunal, per arribar a la seva conclusió, apel·la: 1) El caràcter unitari de les normes de competència del capítol II, que no n'hi ha unes més importants que les altres; 2) Les garanties del ciutadà; 3) La bona administració de Justícia; 4) Per tot això, el Tribunal, d'ofici, ha d'examinar totes les regles per les quals podria ser competent.

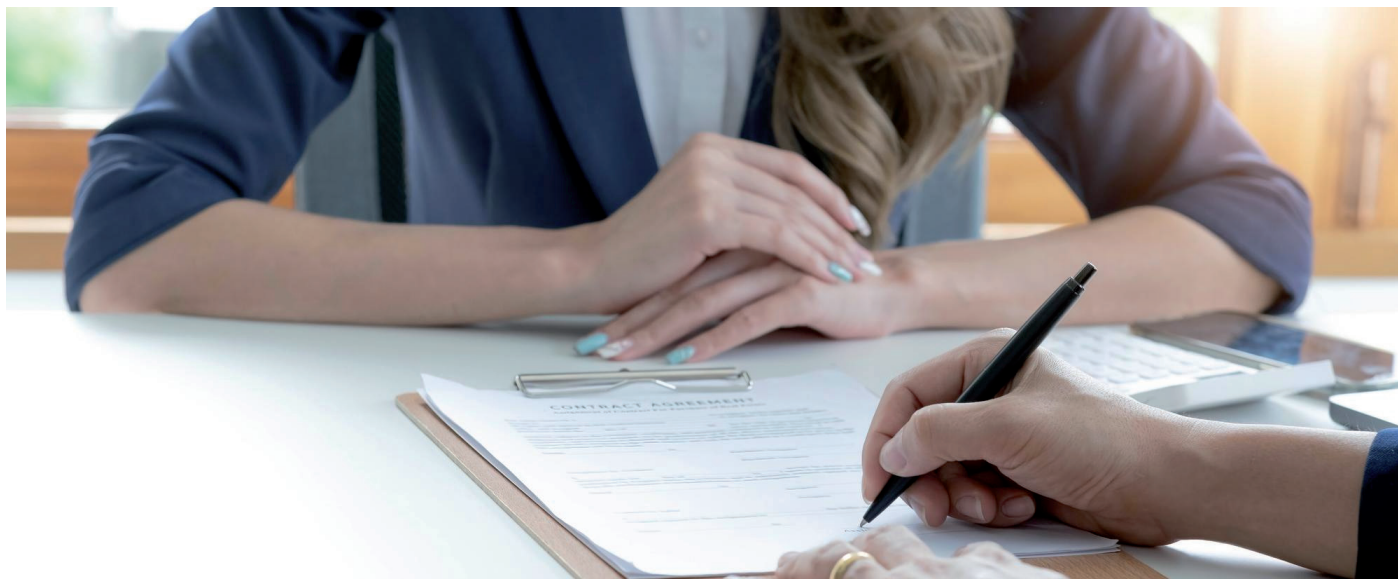
4.1.3.2. Competència cas d'elecció de llei (article 7)

L'STJUE de 16 de juliol de 2020 (C-80/19 EE) entén que és possible celebrar l'acord d'elecció de fòrum (articles 5 i 7), sobre la base de la *professio* fictícia que es regula a l'article 83.4¹¹, d'acord amb el qual: «Si una disposició mortis causa es realitzés abans del 17 d'agost de 2015 d'acord amb la llei que el causant podria haver elegit de conformitat amb aquest Reglament, es considera que aquesta llei ha estat elegida com a llei aplicable a la successió». Tot això, sens perjudici que el tribunal remitent ha de comprovar si hi concorren els requisits de forma de l'article 5. En el cas concret, l'atribució procedia d'una declaració en què s'admetia la competència per part de l'esposa del causant.

En termes semblants es postula una STJUE de 9 de setembre de 2021 (C-422/20 RK), la qual declara: 1) La inhibició ha de resultar inequívoca, tot i que no cal que sigui expressa; 2) El tribunal *a quo* no pot ser controlat pel tribunal *ad quem*, per la qual cosa no pot controlar els requisits de la inhibició, en aquest cas es tractava, una altra vegada, de la *professio* fictícia de l'article 83.4.

La darrera sentència fa que em plantegi tres qüestions.

11 Una anàlisi de la diferència entre *professio iuris* tàcita i *professio iuris* fictícia es pot veure a RIPOLL SOLER, A., *op. cit.*, pàg. 130 i seg.

Dues de generals: 1) La relativa al fet que la inexistència de *professio* sigui evident. Està clar que l'article 83.4 dona molt de joc, però, pensem el cas en què no es justifiqui la nacionalitat. En aquests supòsits el tribunal no haurà de resoldre, em sembla obvi. 2) El tribunal de l'article 6 té algun límit en la inhibició? Em sembla que la inhibició ha d'estar, en tot cas, motivada, i em plantejo si la sola existència d'una *professio* i el principi que *forum i ius* coincideixin és motiu per anteposar-se al principi de facilitar la vida al ciutadà, que és qui inspira el Reglament. Pensem en el supòsit en què es tracta d'un ordenament proper, com podria ser, per exemple, a la Costa Brava el Dret francès.

Una notarial, que és la relativa a la forma de la inhibició. La justícia sol·licitada notarial es caracteritza per la proximitat, hi ha una nota d'informalitat. No estem acostumats a motivar les actuacions, es demanen papers, es posen obstacles, s'envia a una altra notaria... Pot ser una forma vàlida des del punt de vista del Dret intern, però, en una herència transfronterera, potser, en consideració a l'exercici notarial de funcions jurisdiccionals, s'hauria d'emetre una resolució pel notari requerit, tant si és espanyol com si no ho és, en què es motivi la inhibició.

4.1.4. Article 13

L'article 13 també ha estat objecte de diferents pronunciaments del tribunal. A diferència del que passa en altres tipus de procediment, la successió *mortis causa* internacional, normalment, presenta una pluralitat més gran de parts. En aquest sentit, amb bon criteri, l'article 13, per garantir la bona administració de justícia i, per tant, apropar aquesta al ciutadà, permet als tribunals del país de la residència habitual de l'interessat que recullin l'acceptació de l'herència, d'un llegat o de la part legítima o la renúncia a aquests, o una declaració de limitació de la seva responsabilitat respecte dels deutes i resta de càrregues de l'herència, tot i que no siguin els tribunals competents per tramitar la successió. El supòsit de fet de la norma es pot donar freqüentment als despatxos notariaus.

La Sentència de 2 de juny de 2022 (C-617/20) declara que l'article 13 no només regula la competència, sinó també la forma, si bé, en els fonaments de Dret es filtra que la forma del tribunal de la residència habitual del declarant no enerva l'incompliment dels terminis establerts per la llei que regeix la successió.

Però no s'ha d'oblidar que el considerant 32 apunta la necessitat d'informar aquest tribunal, no està

prevista ni una obligació ni un procediment de transmissió. En nom de la bona administració de justícia, el TJUE, en la Sentència de 30 de març de 2023 (C-651/21 M. Ya. M.), flexibiliza la interpretació i permet que es posi en coneixement del Tribunal destinatari per part d'un altre interessat diferent en la successió, el que *mutatis mutandis* dona a entendre que el que és important és el coneixement, i que la forma és intranscendent.

L'STJUE de 27 de març de 2025 (C-57/24 Lawida) limita la competència del tribunal de la residència habitual a prendre la declaració, no a guarir els defectes d'una declaració feta fora de termini o en contravenció de la llei aplicable. En l'àmbit notarial, aquesta qüestió té la seva transcendència: cal prendre aquestes declaracions si tenen una eficàcia claudicant davant del tribunal de la llei aplicable? Raons de prudència aconsellen prendre-les amb les advertències oportunes. També es produeixen situacions complexes en aquells casos en què la declaració implica actuacions posteriors, com, per exemple, en l'àmbit del Dret comú, la formació d'inventari.

4.2. Qualificació i àmbit material del Reglament

Com hem apuntat, la necessitat de fer compatibles diferents ordenaments jurídics que s'enfronten quan

un està cridat a regular la successió i un altre ha de recollir els efectes de la transmissió hereditària dels béns és un dels problemes principals amb què s'ha trobat l'operador jurídic a l'hora d'aplicar el Reglament. No és estrany que les dues primeres sentències s'ocupessin d'aquest tipus de qüestions, ens referim als assumptes Kubicka i Mahnkopf.

En sentència de 12 d'octubre del 2017 (C-218/16 Kubicka), el Tribunal diferencia entre les maneres de transmetre la propietat i la naturalesa dels drets reals. Així, quan l'article 1.2.k) i l) exclou la naturalesa dels drets reals i les qüestions relatives a la inscripció, de l'àmbit del Reglament, s'ha de juxtaposar a l'article 23.1.e) que incardina dins l'àmbit de la llei successòria la transmissió dels béns hereditaris. El tribunal, en aquest cas, deixa clar que un llegat vindicatiu no incideix en la naturalesa dels drets reals i no cal cap tasca d'adaptació *ex* article 31, ja que no es tracta de matèria exclosa del Reglament.

La sentència d'1 de març del 2018 (C-558/16 Mahnkopf) se centra en qüestions de qualificació. En el cas concret, es tracta de dilucidar si la quota incrementada del règim de participació alemany, quan es dissol per causa de mort, té naturalesa successòria o matrimonial. La resposta del Tribunal és més utilitarista que no pas jurídica. Realment, fa la impressió que, recollint les conclusions de l'Advocat general, s'opta per donar-li naturalesa successòria per facilitar la incorporació de la quota incrementada al certificat successori europeu i protegir les atribucions del cònjuge amb els efectes que dimanen del nou instrument de la Unió. Això no obstant, no puc resistir-me a apuntar que hagués estat gairebé més interessant veure com el Tribunal resolva les qüestions que se li plantejaven per al cas que es negués la naturalesa successòria, ja que es preguntava si, aleshores, es podrien filtrar en el certificat malgrat la naturalesa matrimonial. Aquesta sentència ha donat lloc, en l'àmbit de

la doctrina foralista, a plantejar-se si els drets del cònjuge vidu aragonès que, tradicionalment, han tingut naturalesa matrimonial, han de tenir el mateix tractament que la quota incrementada del Dret alemany. En el fons, aquest tipus de plantejaments posen de manifest que no està ben resolta al Reglament l'escissió entre el règim econòmic matrimonial i l'herència quan, normalment, la liquidació del règim sol ser pressupòsit de l'herència, a Europa, i, a més, les parelles ordenen la transmissió conjunta de tot el patrimoni familiar.

Hi ha pendent un assumpte (C-618/24 Isergartler) en què es qüestiona si *S'ha d'interpretar l'article 4 del Reglament núm. 650/2012 en el sentit que s'està davant d'«un assumpte en matèria de successions mortis causa» quan es reclama un llegat per prestació de cures d'acord amb l'article 677 de l'Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (Codi civil general austríac)?*

4.3. *Professio iuris*

El Tribunal ha tingut ocasió de pronunciar-se sobre diferents qüestions que orbiten al voltant de la nova institució de la *professio iuris*. A més dels assumptes que hem apuntat ja sobre la *professio* fictícia de l'article 83.4, en matèria d'inhibitòria, en apreciar la competència judicial internacional, han recaigut altres pronunciaments.

La justícia sol·licitada notarial es caracteritza per la proximitat, hi ha una nota d'informalitat

En sentència de 9 de setembre de 2021 (C-277/20 UM), en relació amb les disposicions transitòries, resol que una disposició relativa a la transmissió d'un únic bé per causa de mort és pacte successori i disposició *mortis causa*, però no serveix per contenir una *professio iuris* perquè aquesta ha d'afectar la totalitat de la successió.

Aquest darrer assumpte planteja diferents qüestions: 1) Està clar que es

discutia si es tractava d'una *professio tática*, incardinada en un testament anterior a l'entrada en aplicació del Reglament; 2) Actualment, malgrat els postulats de l'RDGRN de 15/06/2016 en contra de l'anomenat *testament simpliciter*, se segueixen atorgant testaments relatius només a béns situats a Espanya, en aquest context, quan el causant opta per la seva llei nacional perquè s'apliqui només a aquest conjunt patrimonial, està produint una escissió de la llei successòria? La resposta, al meu entendre, és negativa, si bé caldria advertir-ho. La realitat és que es tracta de prorrogar el règim de la seva llei successòria nacional, que normalment estarà prevista en un testament per a béns al seu país, a aquest altre conjunt patrimonial. Així doncs, si el testament està ben redactat, no s'hauria d'impedir contenir una *professio iuris* global malgrat referir-se només a uns béns concrets.

La sentència de 12 d'octubre de 2023 (C-21/22 OP) posa en relleu la complexitat de la institució, especialment, en aquells casos en què hi ha convenis internacionals previs, amb tercers Estats, l'aplicació dels quals se salva *ex* article 75 del Reglament. En aquest cas, el Tribunal entén que preval el conveni i que limita la possibilitat d'escollir llei aplicable a la successió, cosa que contravé el conveni (en el cas en qüestió el conveni era entre Polònia i Ucraïna), la qual cosa implica ser cautelós a l'hora de recollir l'*optio legis* en un testament i, fins i tot, advertir que no pot contravenir les disposicions d'un conveni d'aquesta naturalesa. Tanmateix, en el mateix assumpte es recorda que un nacional d'un tercer Estat pot triar la llei successòria, com podria qualsevol nacional d'un Estat membre. Al meu entendre, era una cosa evident en consideració al caràcter universal del Reglament, en vista del que disposa l'article 20.

L'assumpte C-98/24 Koda, pendent de resolució, també respecte de les disposicions transitòries i la *professio*, qüestiona si un instrument que conté el desheretament és una disposició

successòria. La resposta, al meu entendre, tant des del punt de vista del Dret intern com des del punt de vista del Reglament, és evident, si es pren en consideració l'àmbit de la llei successòria (article 23). En la mateixa qüestió es posen de manifest altres temes, relatius a la limitació de la capacitat per disposar *mortis causa*.

4.4. Qüestions relatives a CSE

Tot i que van trigar més a arribar, les qüestions relatives al nou instrument implementat pel Reglament —el Certificat Successori Europeu— han tingut un paper molt rellevant en els pronunciaments del tribunal. Han girat al voltant d'aspectes relatius a la tramitació i, d'altra banda, als efectes, amb una referència especial a la possibilitat de servir de títol inscripció.

Ja he tingut ocasió d'anticipar la curiosa qüestió que sotmetia al tribunal si el formulari de sol·licitud tenia realment caràcter no obligatori¹² per a l'interessat, cosa que el Tribunal va resoldre en aquest sentit en Sentència de 17 de gener de 2019 (C-102/18, *Brisch*).

He tingut ocasió de reivindicar el compliment escrupolós del Reglament a l'expedició del certificat successori europeu, deixar caselles en blanc, afegir papers o posar opcions no previstes pel Reglament pot frustrar la circulació del certificat. Pel que fa a això, és molt important la sentència d'1 de juliol de 2021 (C-320/20), que posa de manifest que si la còpia s'expedeix per temps indefinit només tindrà valor durant sis mesos des de la seva expedició. D'altra banda, es permet aprofitar aquesta còpia per a altres interessats encara que no hagin estat peticionaris. Sorprenen que es plantegi això últim, ja que mentre el certificat successori europeu té la naturalesa de document públic, el seu contingut és el que és al marge de quin hagi estat el peticionari.

En general, sembla evident que a mesura que es vagin causant successions internacionals creixerà exponencialment el nombre de resolucions

És summament important la Sentència de 23 de gener de 2025 (C-187/23 *Albausy*). En aquesta sentència, encara que la qüestió prejudicial va ser desestimada, pel que hem vist en parlar de la competència per postular davant del TJUE *ex* article 267 TFUE, en els fonaments de dret s'esmuny la negativa a resoldre l'oposició formulada a l'expedició del certificat successori europeu, sigui quina sigui la naturalesa de l'objecció. El Tribunal basa la decisió en evitar que es generi un títol claudicant si s'impugna posteriorment, apel·la, a més, al sistema de recursos contra l'expedició del CSE. Al meu entendre, l'argumentació del Tribunal hauria d'haver pres en consideració la naturalesa de l'expedidor d'acord amb el seu Dret intern, ja que pot ser que exerceixi autèntiques funcions jurisdiccionals, així com el rigor de l'oposant, ja que la simple oposició no ha de valer per suspendre l'expedició si no se li imputa a l'oposant una diligència mínima d'iniciar el procés d'impugnació, en què l'expedidor, en aquests casos, pot donar un termini per interposar l'acció i justificar-ho davant l'autoritat o tribunal requerit.

Pel que fa a la inscripció registral, resulta molt important l'STJUE de 9 de març de 2023 (C-354/21), en virtut de la qual: «[...] no s'oposen a una normativa d'un Estat membre que estableix que la sol·licitud d'inscripció d'un bé immoble al Registre de la Propietat d'aquest Estat membre es pot denegar quan l'únic document

presentat en suport d'aquesta sol·licitud és un certificat successori europeu que no identifica aquest bé immoble». El que implica reconèixer, a *sensu contrario*, que el Certificat Successori Europeu pot ser suficient per aconseguir la inscripció si s'ajusta o conté les mencions previstes per la *lex registrii* de l'Estat membre on es pretengui la inscripció¹³.

En connexió amb el tema de la inscripció apareix el dels efectes de la inclusió de béns al certificat i l'efecte legitimador d'aquest que es planteja a l'Assumpte C-873/24, *Marwanak*, el 17 de desembre de 2024, i que es troba pendent de resolució. Sense entrar al fons de l'assumpte, sembla que incloure béns al certificat s'ha de conciliar amb el sistema de publicitat registral, que no es veu desplaçat per aquesta inclusió, per la qual cosa prevaldria aquest sobre el contingut del certificat. Per aquest motiu, sembla que s'ha d'actuar amb cautela per introduir aquests béns concrets quan s'expedeix el certificat successori europeu.

El 27 de març de 2024 (Assumpte C-240/24, *BNP Paribas Fortis*) planteja una qüestió prejudicial relativa a la possibilitat de negar efectes legitimadors per un Banc al certificat successori expedit, la qual, com s'ha dit anteriorment, està pendent de resoldre.

Conclusió

En general, sembla evident que a mesura que es vagin causant successions internacionals creixerà exponencialment el nombre de resolucions.

El plantejament de la qüestió prejudicial depèn, en gran mesura, de la manera de substanciar-se la successió.

De vegades es plantegen qüestions erràtiques, cosa que implica col·lapsar el Tribunal i pot suposar la crisi del sistema, així, recentment la mitjana de les resolucions supera l'any i mig.

¹² Sobre el caràcter facultatiu del formulari de sol·licitud, vegeu RIPOLL SOLER, A., *op. cit.*, p. 390 i seg.

¹³ Com afirma RIPOLL SOLER, A., *op. cit.*, p. 799 i seg.

A la pràctica, a Espanya, la tasca dels notaris suposa un filtre important a la judicialització de les herències.

Tot i els pronunciaments jurisprudencials que s'han portat a col·lació en aquest treball, sembla que queda molt per desgranar en l'aplicació i la interpretació del Reglament Europeu de Successions per abordar una reforma important en aquest treball. Actualitzar el text de la Unió de forma prematura és possible que frustri la possibilitat d'agilitzar i simplificar el camí traçat el 2012 pel legislador de la Unió.

Bibliografia

BONOMI, A. i WAUTELET, P., *Derecho Europeo de Sucesiones. Comentario al Reglamento (UE) 650/2012*, Thomson-Reuters, Aranzadi, Cizur Menor (Navarra) 2015.

DIAGO DIAGO, M. P., «Aplicación del derecho civil aragonés a extranjeros»; Actas de los trigésimos primeros Encuentros del Foro de Derecho Aragonés, Ed. El Justicia de Aragón, Saragossa 2023, pp. 43-62.

DIAGO DIAGO, M. P., «Los conflictos interregionales españoles en el marco del Reglamento sucesorio europeo», a *Diez años de aplicación del Reglamento sucesorio europeo (650/2012): balance y perspectivas de futuro*; seminari organitzat per CDNIC, Il·lustre Col·legi Notarial d'Andalusia, 5 de juny de 2025, Sevilla, dir. RODRÍGUEZ BENOT, A. i VELA FERNÁNDEZ, C., enllaç vist el 17/07/2025 < https://youtu.be/PI6_pmK9nI?si=uxnMohbinZ66WdJS >.

FONT I SEGURA, A., «Competencia para autorizar un acuerdo de partición de herencia celebrado por un tutor en representación e interés de unos herederos menores de edad (STJUE de 6 de octubre de 2015, Asunto C-404/14: Marie Matousková)», *La Ley Unión Europea*, núm. 35, març de 2016.

FONTANELLAS MORELL, J. M.; «Los derechos legales del cónyuge superviviente en los instrumentos europeos de Derecho internacional privado»; a *Diario La Ley*, núm. 61, 31 de juliol de 2018, Ed. Walters Kluwer.

JIMENEZ BLANCO, P., «Notarios y cuestiones prejudiciales ante el Tribunal de Justicia de la Unión Europea»; *El Notario del siglo XXI*, maig-juny 2025, núm. 121, Ed. Col·legi Notarial de Madrid, Madrid, vist a internet <https://www.elnotario.es/opinion/opinion/13547-notarios-y-cuestiones-prejudiciales-ante-el-tribunal-de-justicia-de-la-union-europea> (17.07.2025).

LARA AGUADO, Á., «Claves del Reglamento (UE) 650/2012 a la luz de la jurisprudencia del TJUE: de la especialización a la (in)coherencia a través del mito del principio de unidad y las calificaciones autónomas unívocas», a *Revista Electrónica de Estudios Internacionales (REEI)*, núm. 39, juny 2020.

RIPOLL SOLER, A., «Hacia un nuevo modelo de planificación sucesoria notarial: *La professio iuris*», *Revista de Derecho Civil*, vol. III, núm. 2 (abril-juny, 2016) Estudios, pàg. 23-64, disponible el 30/05/2018 a < <http://nreg.es/ojs/index.php/RDC> >, amb Fe d'errades, vol. IV, núm. 2 (2019), pàg. 283-292, disponible el 22/01/2020 a < <https://www.nreg.es/ojs/index.php/RDC/article/view/433> >.

RIPOLL SOLER, A., «La jurisprudencia del TJUE en la aplicación del Reglamento sucesorio europeo»; en *Diez años de aplicación del Reglamento sucesorio europeo (650/2012): balance y perspectivas de futuro*; seminari organitzat per CDNIC, Il·lustre Col·legi Notarial d'Andalusia, 5 de juny de 2025, Sevilla, dir. RODRÍGUEZ BENOT, A. i VELA FERNÁNDEZ, C., enllaç vist el 17/07/2025 < https://youtu.be/PI6_pmK9nI?si=uxnMohbinZ66WdJS >.

RIPOLL SOLER, A., *Impacto del Certificado Sucesorio Europeo en la práctica notarial*, ed. Tirant lo Blanch, València 2025. ■

